

CMSD

NATIONAL
CONFERENCE
2022

รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายด้านการจัดการชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งที่ 7

"นวัตกรรมการจัดการชุมชน
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน"

คำนำ

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบ้านและชุมชน ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้ภาคทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กัน และนำองค์ความรู้สู่การปฏิบัติภาคสนามร่วมกับชุมชน อีกทั้งได้เรียนกระบวนการวิจัยและการสัมมนา การเขียนรายงานการวิจัยและนำเสนอผลงานวิจัย นอกจากนี้ยังได้นำองค์ความรู้และกระบวนการวิจัยไปพัฒนาและต่อยอดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน โดยทำโครงการวิจัยร่วมกับองค์กรและสถานประกอบการในการฝึกสหกิจศึกษา และนำเสนอผลงานวิจัยต่อองค์กรและสถาบันการศึกษา จึงถือเป็นการเผยแพร่งานวิจัยสู่สาธารณชน เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ทางวิชาการ สามารถนำไปสู่การพัฒนาผลงานให้มีคุณค่ามากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การสร้างเครือข่ายด้านวิชาการและวิจัยด้านการจัดการชุมชน ยังเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการขับเคลื่อนงานวิจัยชุมชน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพทางวิชาการและประสบการณ์ทางวิชาชีพก่อนออกไปสู่การทำงานในอนาคต หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบ้านและชุมชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ร่วมมือกับสาขาวิชาชุมชนศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในการจัดโครงการพัฒนาเครือข่ายการศึกษาวิจัยและความสัมพันธ์ด้านการจัดการชุมชนของคณาจารย์และนักศึกษา 3 สถาบัน และยกระดับเป็นการประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายด้านการจัดการชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในปี พ.ศ. 2559 โดยมีสาขาวิชาบ้านและชุมชน เป็นเจ้าภาพครั้งแรก และหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพในปีต่อ ๆ มา ซึ่งในปี พ.ศ. 2565 นี้ สาขาวิชาบ้านและชุมชน ได้รับเป็นเจ้าภาพจัดโครงการการประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายด้านการจัดการชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งที่ 7 เพื่อเป็นเวทีในการนำเสนอผลงานวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับบัณฑิตศึกษาและปริญญาตรี และเกิดการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างคณาจารย์และนักศึกษาทั้ง 3 สถาบัน ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป อนึ่งในการจัดประชุมวิชาการระดับชาติในครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือจาก สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในครั้งนี้

คณะผู้ดำเนินการจัดประชุมวิชาการ ขอขอบคุณ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ที่ร่วมเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมวิชาการครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้บริหาร คณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ตลอดจนผู้นำเสนอผลงานการวิจัย ผู้เข้าร่วมประชุมวิชาการ คณะทำงานและนักศึกษา ที่มีส่วนร่วมสำคัญในการจัดการประชุมวิชาการครั้งนี้ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

รายชื่อคณะกรรมการฝ่ายพิจารณาบทความและตรวจทานเอกสาร และผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
โครงการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายด้านการจัดการชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งที่ 7

ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา
รองศาสตราจารย์ ดร.จงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย ปริญญาสุทธินันท์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย ภูวนาถวิจิตร
รองศาสตราจารย์เอมอร เจียรมาศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณภัทร วิศวะกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ชนก เครือสุคนธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสระ บุญญะฤทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สยาม ราชวัตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุประภา สมนึกพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์สุดา พุฒจร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรัตน์ แสงฉัตรแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศราพร พรหมนิมิตกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวรรยา ธรรมอภิพล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรวดี อึ้งโพธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาคร ชลสาคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงสุดา ภูส์ว่าง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระพี แสงสาคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงพันธ์ ตันตระกูล
อาจารย์ ดร.สมยศ โอ่งเคลือบ
อาจารย์ ดร.อรยา พรเอี่ยมมงคล
อาจารย์ ดร.ปรีวิทย์ ไวยาษาชีวะ
อาจารย์ ดร.ส่งเสริม แสงทอง
อาจารย์ ดร.ธิตีพัทธ์ บุญปก
อาจารย์ ดร.อับดุลเลาะ เจ๊ะหลง
อาจารย์ ดร.ศรันยา เผือกผ่อง
อาจารย์ ดร.สุนี คำนวลศิลป์
อาจารย์ ดร.จรรยาบรรณ สุธรรมมา
อาจารย์รชกร วชิรสิโรตม
อาจารย์วันชัย เจือบุญ
นางสาวสุนิสา วงศ์ประทุม

กำหนดการ

การประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายด้านการจัดการชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งที่ 7
“นวัตกรรมการจัดการชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

จัดโดย

สาขาวิชาบ้านและชุมชน ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ร่วมกับ

สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์
สาขาวิชาชุมชนศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
และ สาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

วันที่ 9 เมษายน 2565 เวลา 08.00 – 17.00 น.

ผ่านระบบการประชุมออนไลน์ โปรแกรม ZOOM Meeting ID: 3814820686

ภาคเช้า

- เวลา 08.00 – 08.25 น. ผู้เข้าร่วมการประชุมวิชาการระดับชาติ เข้าสู่ห้องประชุมออนไลน์
- เวลา 08.25 – 08.30 น. กล่าวต้อนรับ
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณภัทร วิชะกุล หัวหน้าภาควิชามนุษยสัมพันธ์
- เวลา 08.30 – 09.00 น. พิธีเปิด
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวี จันทร์ส่อง
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
- กล่าวรายงาน โดย รองศาสตราจารย์ ดร.อารณ์ โอภาสพัฒนกิจ
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- เวลา 09.00 – 10.00 น. บรรยายพิเศษเรื่อง นวัตกรรมจัดการชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์
- เวลา 10.00 – 10.30 น. บรรยายพิเศษเรื่อง ทิศทางการใช้นวัตกรรมจัดการชุมชน
โดย รองศาสตราจารย์ ดร.อารณ์ โอภาสพัฒนกิจ
- เวลา 10.30 – 10.45 น. พักร (ผู้ดำเนินรายการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้นำเสนอ เข้าห้องประชุมย่อยเพื่อเตรียมการนำเสนอ)
- เวลา 10.45 – 12.05 น. นำเสนอผลงานภาคบรรยายระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์และบุคคลทั่วไป
(ภาคเช้า จำนวน 3 ห้องประชุมย่อย)
- เวลา 12.05 – 12.15 น. ผู้ทรงคุณวุฒิลงมติคัดเลือก “การนำเสนอผลงานวิจัยดีเด่น”
- เวลา 12.15 – 12.45 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- เวลา 12.45 – 13.00 น. ผู้ดำเนินรายการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้นำเสนอ เข้าห้องประชุมย่อยเพื่อเตรียมการนำเสนอ

ภาคบ่าย

- เวลา 13.00 – 16.30 น. นำเสนอผลงานภาคบรรยายระดับปริญญาบัณฑิต (ภาคบ่าย จำนวน 8 ห้องประชุมย่อย)
ผู้ทรงคุณวุฒิลงมติคัดเลือก “การนำเสนอผลงานวิจัยดีเด่น”
- เวลา 16.30 – 17.00 น. พิธีปิด

- ประกาศรางวัล

“บทความวิจัยดีเด่น”

ระดับบัณฑิตศึกษา 1 รางวัล ระดับปริญญาตรี 1 รางวัล

“การนำเสนอผลงานวิจัยดีเด่น”

ระดับบัณฑิตศึกษา 3 รางวัล ระดับปริญญาตรี 8 รางวัล

- กล่าวปิด โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณภัทร วิศวะกุล

หัวหน้าภาควิชามนุษยสัมพันธ์

- สาขาวิชาชุมชนศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รับผิดชอบการเป็นเจ้าภาพการประชุมวิชาการระดับชาติ

เครือข่ายด้านการจัดการชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งที่ 8

.....

หมายเหตุ : เกียรติบัตรทุกรางวัลจะดำเนินการจัดส่งทางไปรษณีย์ให้แก่ผู้เข้าร่วมนำเสนอผลงานวิจัย

ห้องที่ 2 HB7301 ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน และการท่องเที่ยวชุมชน

ผู้ทรงคุณวุฒิ : 1. ผศ.ดร.เรวดี อึ้งโพธิ์, 2. อ.ดร.สมยศ โองเคลือบ, 3. อ.ดร.ปรีวิทย์ ไททยาชีวะ (ผู้ดำเนินรายการ: นายกิตติพิชญ์ วิชาษา)			
เวลา	หมายเลขบทความ	ชื่อบทความ	ชื่อผู้นำเสนอ
13.00 – 13.20 น.	948	ความคงอยู่ของความหลากหลายทางวัฒนธรรมชุมชน ตำบลทุ่งพลา อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี	จิตรลดา กล้าจิต, พงษ์นีย์ วิระศรี, วริศรา คงมี
13.20 – 13.40 น.	960	ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับการท่องเที่ยวชุมชนในยุคหลังโควิด-19 กรณีศึกษาชุมชนหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา	พัทธ์ธีรา ลือรุ่งโรจน์วุฒิ, เกษวลิน ฌรงค์กุล, กนกวรรณ ชิตมณี
13.40 – 14.00 น.	976	การศึกษาภูมิปัญญาการนวดแผนไทยกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนวัดเลียบ จังหวัดสงขลา	ภูธเรศ จิตจันทร์, ณิชฐิตา ณ พัทลุง, ปณิศา ดวงสุวรรณ
14.00 – 14.20 น.	992	การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตครัวเรือนดั้งเดิมของ ชุมชนหนองค้อ ตำบลหนองขาม อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี	ญาณิชา เหลืองอ่อน
14.20 – 14.40 น.	1040	แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวหลังสถานการณ์โควิด-19 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา	ดวงกมล สงแสง, ณิชชา เทพนมิตร
14.40 – 15.00 น.	1047	การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี	นรินทร์ เอี่ยมสอาด
15.00 – 15.20 น.	1064	การศึกษาคุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรมในวัดระฆังโฆสิตาราม วรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร	บัวชมพู พุ่มซ้อน
15.20 – 15.40 น.	1121	การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ชุมชนบ้านลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	วณิชชา ยิ่งรักชัย, ชนนิกานต์ หงษ์ไม้

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการย้ายที่อยู่อาศัยมาชุมชนใหม่ หมู่บ้านนนท์ธารา 4 อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ปัทมวรรณ เลือดทหาร และทิพย์สุดา พุฒจร.....	177
ปราชญ์ชาวบ้านกับการช่วยเหลือสังคม กรณีศึกษา ชุมชนตำบลทุ่งลาน อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา กมลชนก สุวรรณชัย, ชนันทิกา ชูมี, ณัฐธิดา ภู่เจนนจบ และธิตีพัทธ์ บุญปก.....	190
การรับรู้และแนวทางการปรับตัวของชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) กรรวิ โชติมณี, พิมพ์ชนก เพชรสังข์, ชั่ววณูฎี จันทกาญจน์ และธิตีพัทธ์ บุญปก.....	202
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านบางมาศ หมู่ 12 ตำบลบ่อบ่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ปวีณา เชื้อดี และวันชัย เจือบุญ.....	213
การจัดการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลภายใต้สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19): กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสวนป่า อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ภาธิณี แพร่อัตถ์ และธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร.....	222
การรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน ชุมชนบ้านหน้าควน เทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ธวัชชัย ธงชัย, มยุรินทร์ วัฒนชัยไคว้, วรัชยา สุรภักดี และเอมอร เจียรมาศ.....	228
แนวทางการจัดกิจกรรมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาบ้านและชุมชน ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในยุค New Normal จิราภรณ์ เลิศสมบัติ, ชมพู่, ธนัชพร โพธิ์ศรี, ธัญชนก พันธุศาสตร์, ศุภมาศ กันทะคำ อรวรรณ พันวงศ์ พิษชาวีร์ สานใจวงศ์ พิมานรักษ์ พงศ์กสิณปภ และ ณภัทร วิตะกุล.....	237
การปรับตัวด้านการจัดการเรียนการสอนของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านโป่งน้อย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กมลลักษณ์ วุฒิพงศ์ชัยกิจ, กุลณัฐ ผ่องทอง, ณิชาบล กิติปัญญา, รุ่งนภา ประสมนาม ลำแพน มุลกาวิณ, สายใจ คำโยค, และปรีวิทย์ ไวยาทยาวีระ.....	249
ระดับปริญญาบัณฑิต ห้องที่ 2 HB7301 ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน และการท่องเที่ยวชุมชน ความคงอยู่ของความหลากหลายทางวัฒนธรรมชุมชน ตำบลทุ่งปลา อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จิตรลดา กล้าจิต, พจนีย์ วิระศรี, วริสรา คงมี และอับดุลเลาะ เจ๊ะหลง.....	257
ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับการท่องเที่ยวชุมชนในยุคหลังโควิด-19 กรณีศึกษาชุมชนหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พัทธ์ธีรา ลือรุ่งโรจน์วุฒิ, เกษวลิน ณรงค์กุล, กนกวรรณ ชิตมณี และอุทัย ปริญาสุทธินันท์.....	269
การศึกษาภูมิปัญญาการนวดแผนไทยกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนวัดเลียบ จังหวัดสงขลา ภูธรจิต จิตจันทร์, ณัฐธิดา ณ พัทลุง, ปณิดา ดวงสุวรรณ และเรวดี อึ้งโพธิ์.....	281
การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตครัวเรือนดั้งเดิมของ ชุมชนหนองค้อ ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ญาณีษา เหลืองอ่อน และทิพย์สุดา พุฒจร.....	288
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวหลังสถานการณ์โควิด-19 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ดวงกมล สงแสง, ณัฏชา เทพนมิตร และเอมอร เจียรมาศ.....	300

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตครัวเรือนดั้งเดิม ของชุมชนหนองค้อ ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

SOCIAL, CULTURAL AND ECONOMIC CHANGES AFFECTING WAYS OF LIFE OF TRADITIONAL
HOUSEHOLDS IN NONGKHO COMMUNITY, NONG KHAM SUB-DISTRICT,
SRIRACHA DISTRICT, CHONBURI PROVINCE

ญาณิษา เหลืองอ่อน¹ และ ทิพย์สุตา พุฒจรรยา²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตครัวเรือนดั้งเดิม และเพื่อศึกษาการปรับตัวของครัวเรือนดั้งเดิมจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ของชุมชนหนองค้อ ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ สมาชิกครอบครัวดั้งเดิมของชุมชนหนองค้อ ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำนวน 12 คน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตครัวเรือนดั้งเดิมของชุมชนหนองค้อ ทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ด้านการแต่งกาย ด้านอาหาร ด้านการศึกษา ด้านประเพณี ด้านการรวมกลุ่มสังคม ด้านการสื่อสารชุมชน และทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านรายได้ ด้านการบริโภค/การใช้จ่าย ด้านแหล่งซื้อขายหรือตลาดในชุมชน ด้านการรวมกลุ่ม ซึ่งเป็นผลจากการที่มีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งในพื้นที่รอบ ๆ ชุมชน ทำให้เกิดการขยายตัวของประชากรแฝงเข้ามาในชุมชนจำนวนมาก วิถีชีวิตของครัวเรือนดั้งเดิมจึงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมทำให้เกิดการปรับตัวของครัวเรือนดั้งเดิมของชุมชนหนองค้อทั้งทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ, ครัวเรือนดั้งเดิม, การย้ายถิ่น, การปรับตัว

Abstract

This research paper aims to study what the social, cultural, and economic changes affecting the traditional ways of life of families are and how families adapt to the changes in Nong Kho Community, Nong Kham Subdistrict, Siracha District, Chonburi Province. To conduct the research, a qualitative method was used. Data were collected using a semi-structured interview form. The informants were 12 members of typical families in Nong Kho community. Research found that the changes in society and society and culture affecting traditional families lifestyles of Nong Kho community were family relationship, housing, clothing, food, education, tradition, social integration, and Community communication. In terms of economy, the changes were towards occupations, income, consumption/expense, trading sources or markets, and community integration. The construction of factories in the area around the community had led to the expansion of commuter and non-registered population. The traditional ways of life of the families had therefore changed from the original one, resulting in the adaptation of the lifestyles of Nong Kho community in culture, society and economy.

Keywords: SOCIAL, CULTURAL AND ECONOMIC CHANGES, TRADITIONAL HOUSEHOLD, MIGRATION, ADAPTATION

¹ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

1. บทนำ

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อเป็นการปรับให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในอดีตเป็นไปอย่างช้า เนื่องจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยี ระบบการสื่อสารและคมนาคมยังมีไม่มาก ต่อมาเมื่อมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสารสนเทศมากขึ้น ทำให้มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเร็วและตลอดเวลา และปัจจัยที่กำหนดให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ แรงกดดันที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความเจริญทางเทคโนโลยี และระบบเศรษฐกิจ จะส่งผลต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคม (พุทธินันท์ บุญเรือง, 2560) ซึ่งสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและเป็นไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน คนส่วนใหญ่ในสังคมปรับตัวเองไม่ทันจนเกิดปัญหาทางวัฒนธรรมที่ต้องมีการแก้ไขตลอดเวลา เพราะแต่เดิมสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในชนบทที่มีการทำนาและการเพาะปลูกเป็นอาชีพหลัก แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่มุ่งหวังผลิตเพื่อส่งออก โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการลงทุน และการใช้ที่ดิน จึงทำให้เกิดการขยายตัวทางอุตสาหกรรม เกิดโรงงานอุตสาหกรรมที่นำทรัพยากรต่าง ๆ ของประเทศมาผลิตสินค้าประเภทต่าง ๆ ทำให้เกิดย่านอุตสาหกรรมและย่านพาณิชย์กรรมตามเมือง ต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของผู้คนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานดังกล่าวนี้ มีผลกระทบต่อทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนที่อยู่ในชนบทและในเมือง (ศรีศักร วัลลิโภดม, ม.ป.ป.)

จากสภาพสังคมชนบทแต่เดิมอยู่กันอย่างเรียบง่าย มีประเพณี จารีต และขนบธรรมเนียมท้องถิ่นคอยควบคุมให้ผู้คนอยู่กันอย่างสงบสุข เมื่อคนรุ่นหนุ่มสาวหรือหัวหน้าครอบครัวออกไปทำงานที่อื่นเป็นเวลานาน ทำให้สภาพครอบครัวขาดความสมบูรณ์ คนรุ่นใหม่หมดความเชื่อถือในความรู้ความสามารถของผู้นำของคนรุ่นเก่า และรับเอาความทันสมัยหลายอย่างมาจากภายนอก มีการขยายที่ทำกินและตั้งถิ่นฐานจนทำให้เกิดลักษณะบ้านจัดสรร ทำให้คนในท้องถิ่นปรับตัวไม่ทัน ส่วนในสังคมเมืองมีความแออัดจนยากแก่การควบคุม นโยบายทางเศรษฐกิจทุนนิยมแบบเสรีของรัฐบาลล้วนเป็นสิ่งที่ชักจูงคนในสังคมรุ่นใหม่หันไปเห็นความสำคัญทางวัตถุ และความเป็นปัจเจกบุคคล ทำให้สังคมมีความซับซ้อนทางเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มขึ้น (Plookpedia, 2560)

ชุมชนหนองค้อ ตำบลหนองขาม อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี มีความเปลี่ยนแปลงจากอดีตอย่างมาก จากเดิมพื้นที่ของชุมชนทำเกษตรกรรม เช่น การปลูกพืชและปศุสัตว์ พืชที่ปลูกส่วนใหญ่ ได้แก่ สับปะรด มันสำปะหลัง และเลี้ยงไก่ พื้นที่บางส่วนของชุมชนจะใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณีวิ่งควาย คนในชุมชนนับถือศาสนาพุทธ และมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน ทุกคนจะรู้จักกันอย่างดี คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ต่อมาเมื่อมีความเจริญเข้ามาทำให้ชุมชนพัฒนาในด้านต่าง ๆ พื้นที่บางส่วนของชุมชนเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดการหลั่งไหลของประชากรเข้ามาในชุมชนเข้ามาทำงานในนิคมอุตสาหกรรม คนพื้นที่ดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนยังมีอาชีพทำไร่ ทำสวน และค้าขายเป็นส่วนใหญ่ มีหมู่บ้านจัดสรรและคนในพื้นที่ได้ลงทุนสร้างห้องแถว หอพัก และอาคารชุดให้เช่า ก่อให้เกิดการค้าและการบริการหลากหลาย คนในพื้นที่ดั้งเดิมจึงมีรายได้เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่มีต่อวิถีชีวิตครัวเรือนดั้งเดิม และการปรับตัวของครัวเรือนดั้งเดิมจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน และหน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชน สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย การพัฒนาองค์กร หรือการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่มีต่อวิถีชีวิตครัวเรือนดั้งเดิม ของชุมชนหนองค้อ ตำบลหนองขาม อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาการปรับตัวของครัวเรือนดั้งเดิมจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ของชุมชนหนองค้อ ตำบลหนองขาม อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี

3. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) ปัจจัยทางชีววิทยา เป็นตัวกำหนดสมาชิก มีผลต่อความสามารถของสังคมในการเปลี่ยนแปลงและการแสดงออกทางแนวคิดและคุณสมบัติอื่น ๆ 2) ปัจจัยทางประชากร ชุมชนที่มีประชากรเพิ่มขึ้นจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชน มีอัตราการเกิด การตาย การย้ายถิ่นฐาน และปริมาณของเพศ 3) ปัจจัยทางกายภาพ สภาพทางภูมิศาสตร์ ดาราศาสตร์ และด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ การตั้งถิ่นฐาน 4) ปัจจัยทางวัฒนธรรม บุคคลติดต่อกันทั้งทางตรงและทางอ้อมส่งผลให้การขยายตัวของวัฒนธรรม การเลียนแบบ และการหยิบบ่มวัฒนธรรม รวมทั้งการผสมผสานทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัย ภาษา เครื่องแต่งกาย 5) ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี การนำเอาเทคโนโลยีหรือการประดิษฐ์สิ่งใหม่มาใช้เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในสถาบันและประเพณีบางอย่าง สร้างความสับสนและเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ทั้งการเพิ่มของผลผลิต การกระจายสินค้าและบริการ ทำให้โครงสร้างทางสังคมมีการปรับตัว 6) ปัจจัยด้านขบวนการสังคม ให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากการกระทำร่วมกันของกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ตรงกันเพื่อต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างสังคม 7) ปัจจัยทางจิตวิทยา สาเหตุการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาจากมนุษย์โดยธรรมชาติชอบการเปลี่ยนแปลง ค้นคว้าสิ่งใหม่ หาประสบการณ์ใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป 8) ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การศึกษา การเมืองและการทหาร ศาสนา และอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อ สามารถทำให้ชุมชนสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ (โกวิท พวงงาม, 2553 อ้างถึงใน ญัฐรุณี ทรัพย์อุปถัมภ์, 2558)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัว ของ Roy & Andrews (1999 อ้างถึงใน สิริโรจน์ สุกฤษณ์มรรคา, 2557) การปรับตัวเป็นกระบวนการและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีความคิดและความรู้สึก จากการใช้ความตระหนักรู้ทางปัญญาและการสร้างสรรค์ในการบูรณาการระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมให้กลมกลืน โดยใช้แนวคิดจากทฤษฎีระบบมาอธิบายระบบการปรับตัวของบุคคล บุคคลเป็นเหมือนระบบการปรับตัวที่มีความเป็นองค์รวม และเป็นระบบเปิด ประกอบด้วยสิ่งนำเข้า (Input) กระบวนการเผชิญปัญหา (Coping process) สิ่งนำออก (Output) และกระบวนการป้อนกลับ (Feedback process) แต่ละส่วนจะทำงานสัมพันธ์กันเป็นหนึ่งเดียว เมื่อมีสิ่งเร้าที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกและภายในผ่านเข้าสู่ระบบการปรับตัวจะกระตุ้นให้บุคคลมีการปรับตัวและตอบสนองต่อสิ่งเร้า โดยมีกระบวนการเผชิญปัญหา 2 กลไก คือ กลไกการควบคุม และกลไกการคิดรู้ จะมีการทำงานควบคู่กันเสมอ ซึ่งผลลัพธ์การปรับตัว มี 2 ลักษณะ คือ ปรับตัวได้และปรับตัวไม่ได้ประสิทธิภาพ โดยสิ่งนำออกจากระบบนี้จะป้อนกลับไปเป็นสิ่งนำเข้าระบบ เพื่อการปรับตัวที่เหมาะสม ดังนั้นความสามารถในการปรับตัวของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความรุนแรงของสิ่งเร้าและระดับความสามารถในการปรับตัวของบุคคลในขณะนั้น โดยพฤติกรรมปรับตัว แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ปรับตัวเพื่อรักษาความมั่นคงของร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ปรับตัวเพื่อความมั่นคงทางจิตใจและจิตวิญญาณ ด้านบทบาทหน้าที่ ปรับตัวเพื่อความมั่นคงทางสังคม เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ตามบทบาทที่ตนดำรงอยู่ในสังคม และต้องเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม และด้านการพึ่งพาระหว่างกัน ปรับตัวเพื่อความมั่นคงทางสังคมในด้านความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคน มุ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมที่เกี่ยวข้องกับการให้และรับความรัก ความนับถือ และการยกย่องกันและกันอย่างเต็มใจ

ข้อมูลชุมชน ชุมชนหนองค้อ ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เป็นชุมชนที่เกิดจากการเวนคืนที่ดินของภาครัฐซื้อที่ดินคืนจากชาวบ้าน เพื่อนำที่ดินไปใช้ในกิจการที่เป็นสาธารณประโยชน์ พัฒนาระบบสาธารณูปโภค รัฐมีการจัดที่ดินให้ชาวบ้านได้จับจองซื้อเป็นเจ้าของเพื่ออยู่อาศัย โดยที่อยู่ใหม่อยู่บริเวณใกล้กับพื้นที่เดิมของชาวบ้าน ชื่อของชุมชนหนองค้อ เกิดการจากที่พื้นที่ของชุมชนมีหนองน้ำและมีต้นหมากคือจำนวนมากจึงเป็นที่มาของชื่อชุมชน ซึ่งในปัจจุบันพื้นที่ชุมชนหนองค้อเก่าได้กลายเป็นอ่างเก็บน้ำชื่อว่า อ่างเก็บน้ำหนองค้อ

ที่ตั้งและอาณาเขต

ชุมชนหนองค้อ อยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ ที่มีพื้นที่รวม 276.98 กิโลเมตร ตั้งอยู่ทางชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย มีอาณาเขตติดกับเขตต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตเทศบาลตำบลบางพระ องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขาคันทรง องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อวิน อำเภอศรีราชา และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองกิ่ว อำเภอบ้านบึง

ทิศใต้ ติดต่อกับเขตเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา และเทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย อำเภอบางละมุง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตเทศบาลเมืองศรีราชา และอำเภอไทย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตครัวเรือนดั้งเดิมของชุมชนหนองค้อ ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกระบวนการวิจัย ดังนี้

4.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นสมาชิกครอบครัวดั้งเดิมของชุมชนหนองค้อ จำนวน 12 คน ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบบอลล์หิมะหรือแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เป็นการหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายแรกจากการสอบถามคนในพื้นที่ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักคนแรกต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีอายุมากที่สุดในชุมชน กำเนิดและมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในชุมชน เนื่องจากเป็นผู้ที่เห็นการเปลี่ยนแปลงของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากนั้นถามหาผู้ให้ข้อมูลรายต่อไปเรื่อย ๆ จนข้อมูลครบถ้วนและอิ่มตัว

4.2 เครื่องมือการวิจัย

1. การสังเกต แบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อสังเกตวิถีชีวิตของครัวเรือน และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) โดยผู้วิจัยทำการสังเกตการณ์และสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา

2. การสัมภาษณ์ ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้อิสระในการตอบคำถาม โดยหัวข้อที่ใช้ในการสัมภาษณ์ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าและสามารถปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมได้ขณะสัมภาษณ์หรือหลังจบการสัมภาษณ์ ลักษณะการสัมภาษณ์เป็นการพูดคุยแบบเป็นกันเอง

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงและแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์มากขึ้น ให้แบบสัมภาษณ์ชัดเจนและได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยสำรวจและสังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชน นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมกับข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์เพื่อตั้งประเด็นหัวข้อคำถามการสัมภาษณ์

2. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ สมาชิกครัวเรือนดั้งเดิมของชุมชนหนองค้อ ในเรื่องของวิถีชีวิตและการปรับตัวจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายซึ่งขึ้นอยู่กับความสมัครใจ โดยผู้วิจัยทำการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคลด้วยตนเองตามแบบสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้

3. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มาสรุปผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความละเอียดของข้อมูล

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมกับการเก็บข้อมูล มีการจัดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการลงภาคสนามและจัดแบ่งเป็นหัวข้อ เพื่อช่วยให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นและสามารถตอบคำถามได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้แยกข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา มีการใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และ

นำเชื่อถือ เพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์และเป็นที่ยอมรับ ซึ่งนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเชิงวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของการบรรยาย

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตครัวเรือนดั้งเดิม ของชุมชนหนองค้อ ตำบลหนองขาม อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี

การศึกษาแบ่งช่วงระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ก่อนมีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งบริเวณรอบ ๆ พื้นที่ชุมชน (ก่อนปี พ.ศ.2538) ช่วงที่ 2 การเปลี่ยนแปลงหลังจากที่มีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งบริเวณรอบ ๆ พื้นที่ชุมชนจนถึงปัจจุบัน (หลังปี พ.ศ.2538 จนถึงปัจจุบัน) ช่วงที่ 3 แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงหลังจากมีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งบริเวณรอบ ๆ พื้นที่ชุมชนในอนาคต (หลังจากปัจจุบันนี้) มีผลการศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตครัวเรือนดั้งเดิม ของชุมชนหนองค้อ ตำบลหนองขาม อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี มีรายละเอียดดังนี้

5.1.1 ช่วงที่ 1 ก่อนมีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งบริเวณรอบ ๆ พื้นที่ชุมชน

5.1.1.1 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ชาวบ้านในชุมชนหนองค้อ ตำบลหนองขาม อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี อาศัยอยู่รวมกันแบบระบบเครือญาติ เป็นครอบครัวใหญ่ มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หากเป็นญาติกันจะมีพื้นที่บ้านติดกัน มีการแบ่งสัดส่วนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งพื้นที่ทำเกษตร อาจจะมีบางครัวเรือนที่อาศัยอยู่ติดพื้นที่ทำการเกษตรของตนเอง ลักษณะบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้สองชั้น โดยจะมีการนำที่อยู่อาศัยมาใช้ประโยชน์ต่าง ๆ เช่น การค้าขาย หรือใช้เป็นสถานที่พบปะพูดคุยกัน เป็นต้น

ครัวเรือนส่วนใหญ่จะมีการปลูกผักสวนครัวไว้รับประทาน เพราะบ้านส่วนใหญ่มีพื้นที่ดินไว้สำหรับเพาะปลูก จะปลูกผักที่ปลูกขึ้นง่ายและเติบโตเร็ว เช่น ต้นหอม ตะไคร้ ขึ้นฉ่าย โหระพา กระเพรา ผักบุ้ง ฟริก ฯลฯ เป็นต้น ผักที่ปลูกจะนำมาทำอาหารรับประทานเอง โดยสมาชิกในครอบครัวจะรับประทานอาหารพร้อมกันหน้ากันทุกมื้อ ด้วยการปูเสื่อนั่งรับประทานที่พื้นเป็นวงกลม อาหารส่วนใหญ่ที่รับประทานจะเป็นอาหารทั่วไปและเป็นอาหารพื้นบ้าน เช่น ปลาตากแห้งล่อน ขนมจีน เป็นต้น

คนในชุมชนมีการแต่งกายแตกต่างกันไปตามโอกาสหรืออาชีพต่าง ๆ เช่น หากไปทำบุญทั่วไป ผู้หญิงจะใส่กระโปรงยาวหรือหากเป็นผู้สูงอายุจะนิยมใส่เสื้อลูกไม้และผ้าถุง ส่วนผู้ชายจะใส่เสื้อคอปกและกางเกงขาสั้น หรือหากมีงานบุญที่วัดส่วนใหญ่จะนิยมใส่ชุดสีขาว คนที่ทำเกษตรกรรมส่วนใหญ่จะใส่เสื้อแขนยาวกางเกงขาสั้น รองเท้าบูท ใส่หมวกคลุมปิดหน้า และสวมถุงมือผ้าหนา

ชุมชนมีวัดหนองค้อ เป็นศูนย์กลางทางจิตใจของคนในชุมชน คนในชุมชนมักจะทำบุญและประกอบกิจกรรมทางศาสนาในวัดเป็นประจำ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนตามประเพณี เช่น งานทำบุญต่าง ๆ โดยชาวบ้านจะมาช่วยจัดงานมีการแบ่งหน้าที่กัน เช่น ทำความสะอาดศาลาเตรียมสถานที่จัดงาน ทำอาหารมาเลี้ยง งานประเพณีของชุมชน เช่น งานวันสงกรานต์จะมีการสงน้ำพระและรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ มีการจัดประเพณีวิ่งควายเป็นประเพณีเก่าแก่ของชาวชลบุรี เนื่องจากส่วนใหญ่ประชากรทำอาชีพเกษตรกรรม จึงต้องอาศัยควายเป็นกำลังหลักในการประกอบอาชีพ เมื่อเสร็จฤดูการทำไร่ ทำนา จะนำควายที่เลี้ยงไว้มาวิ่งแข่งกัน เพื่อแสดงให้เห็นว่าควายของตนมีสุขภาพแข็งแรง รวมทั้งเป็นการสร้างความสามัคคี และความสนุกสนานหลังเสร็จจากการทำนาแล้วอีกด้วย

การรวมกลุ่มสังคม มีการรวมกลุ่มร่วมกิจกรรมงานประเพณี และงานบุญ นอกจากนี้มีการเข้าร่วมการประชุมหมู่บ้าน เป็นการให้คนในชุมชนได้เสนอความคิดเห็น หรือกำหนดกฎ กติกา การอยู่ร่วมกันภายในชุมชน การรับข่าวสาร และกระจายข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่สื่อสารข่าวสารในชุมชน และอาศัยการบอกปากต่อปากของชาวบ้านกันเอง หากมีภัยพิบัติจะมีคนสังเกตและสื่อสารกับผู้ใหญ่บ้านและมีการกระจายข้อมูลต่อกันไปเรื่อย ๆ เพื่อให้ชาวบ้านได้เตรียมพร้อมย้ายข้าวของขึ้นชั้นสองของบ้านได้ทันเหตุการณ์

การศึกษาของคนในชุมชนจะไม่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ห่างไกลจากชุมชนและชุมชนอยู่ห่างไกลความเจริญ การเดินทางลำบากและไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอ จึงทำให้คนในชุมชนไม่ได้เรียน คนที่ได้เรียนส่วนมากที่บ้านจะมีฐานะหรือพอส่งเรียนได้ และจะมีบางส่วนที่ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือถ้าฐานะไม่ดีจะเข้าสู่การใช้แรงงาน

5.1.1.2 ด้านเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เนื่องจากสภาพของดินที่มีแร่ธาตุและความอุดมสมบูรณ์ทำให้เหมาะแก่การเพาะปลูก โดยที่ดินในการเพาะปลูกจะใช้ที่ดินของตนเอง พืชที่ปลูก ได้แก่ มันสำปะหลัง สับปะรด และข้าว การใช้แรงงานมักจะเป็นแรงงานในครัวเรือนหรือคนรู้จักในชุมชนที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เมื่อถึงเวลาฤดูการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรจะรวมกลุ่มมาช่วยเหลือกัน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มวัยกลางคน ซึ่งการปลูกข้าวจะมีการลงแขกเกี่ยวข้าว ชาวบ้านในชุมชนจะมาช่วยกันเกี่ยวข้าวและมีการทำอาหารเลี้ยงคนที่มาช่วยงาน ถือเป็นงานสานสัมพันธ์และสร้างความสามัคคีระหว่างคนในชุมชน

รายได้หลักของชาวบ้านได้จากผลผลิตทางการเกษตรและการค้าขาย ผลผลิตที่ได้จากการเกษตรจะนำไปขายในอำเภอหรือขายให้แหล่งรับซื้อต่าง ๆ และมีการตั้งขายหน้าบ้านให้กับคนในชุมชนได้เลือกซื้อ การดำรงชีวิตแบบเรียบง่ายใช้ชีวิตแบบพอเพียงไม่มีภาระหนี้สิน คนในชุมชนจะมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของแทนเงิน เช่น การแลกเปลี่ยนผักกับแทนจากจ่ายเงิน การให้ของแทนการจ่ายเงิน เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และรู้จักกันอย่างทั่วถึงทำให้บางอย่างไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินแต่เป็นการแลกเปลี่ยนกันแทน การที่ครัวเรือนไม่มีหนี้สิน เพราะมีการทำเกษตรกรรมแบบธรรมชาติใช้ปุ๋ยหมักที่ทำเอง เป็นต้น

การซื้อขายในชุมชน เป็นการซื้อจากร้านค้าในชุมชน หรือเรียกว่าร้านขายของชำ ตลาดในชุมชน หรือจากรถพุ่มพวงที่จะเข้ามาขายของให้ชาวบ้านในชุมชน เพราะการเดินทางออกนอกชุมชนลำบากมาก และการคมนาคมเข้าไม่ถึงชุมชน ชาวบ้านจะใช้การเดินทางและจักรยานสัญจรภายในชุมชน หากเดินทางออกนอกชุมชนจะใช้รถยนต์ในการเดินทาง การจะมีรถยนต์ได้นั้นจะต้องเป็นบ้านที่มีฐานะ ทำให้เวลาชาวบ้านจะไปข้างนอกต้องมีการนัดหมายวันเวลากัน เพราะต้องอาศัยบ้านที่มีรถยนต์ซึ่งมีบ้านเพียงไม่กี่หลังเพื่อร่วมเดินทาง ชุมชนไม่ได้มีการรวมกลุ่มแบบทางการเป็นกลุ่มอาชีพ แต่จะเป็นการต่างคนต่างทำงานของตนเอง เพราะชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเองและมีอาชีพหลักทั้ง ทำเกษตร ค้าขาย และรับจ้าง จึงทำให้ไม่ได้มีการรวมกลุ่มอาชีพ

5.1.2 ช่วงที่ 2 การเปลี่ยนแปลงหลังจากมีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งบริเวณรอบ ๆ พื้นที่ชุมชนจนถึงปัจจุบัน

5.1.2.1 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ความสัมพันธ์ของครอบครัวในชุมชนหนองค้อยังคงมีความใกล้ชิดกันอยู่บ้าง และมีครอบครัวขนาดเล็กลงแต่ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันยังเหมือนในอดีต ครอบครัวที่เมื่อมีสมาชิกย้ายออกจากบ้านเพื่อไปทำงานหรือสร้างครอบครัวของตนเอง ทั้งยังอยู่ในชุมชนหรือนอกชุมชนจะมีการกลับมาเยี่ยมบ้านตามโอกาสต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ ลักษณะบ้านเรือนมีการปรับเปลี่ยนไปเนื่องจากตัวบ้านเดิมทำจากไม้ทำให้เกิดการเสื่อมโทรมจึงได้เปลี่ยนมาเป็นบ้านไม้ผสมปูนหรือบ้านปูน ในขั้นแรกของบ้านยังคงจะใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพเหมือนเดิม แต่มีการปรับเปลี่ยนอาชีพไปตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่วนชั้นสองยังใช้เป็นที่อยู่อาศัยและพักผ่อน

บ้านหลังไหนที่มีพื้นที่รอบบ้านจะปลูกผักสวนครัวไว้รับประทาน ครัวเรือนที่ทำการเกษตรจะทำอาหารรับประทานเอง เพราะต้องทำอาหารจำนวนมากให้เพียงพอต่อจำนวนแรงงาน และจะรับประทานอาหารกันที่บ้านร่วมกัน แล้วค่อยกลับไปทำการเกษตรต่อ ครัวเรือนที่ค้าขายหรือทำงานรับจ้างจะซื้ออาหารจากร้านอาหารตามสั่ง เพราะไม่มีเวลาและไม่สะดวกทำอาหาร จะมีเวลาแค่หลังปิดร้านหรือเลิกงานที่จะสามารถทำอาหารทานเองได้ นอกจากนี้มีการรับประทานอาหารที่หลากหลายขึ้นจากการนำค่านิยมภายนอกเข้ามาและจากคนต่างถิ่นที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน มีอาหารจากภูมิภาคอื่น ๆ เข้ามา เช่น อาหารอีสาน อาหารเหนือ อาหารใต้ ซึ่งส่วนใหญ่ในชุมชนจะเป็นอาหารจากภาคอีสาน เนื่องจากแรงงานที่เข้ามาทำงานในนิคมอุตสาหกรรมใกล้ชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนจากภาคอีสาน ทำให้อาหารอีสานมีจำนวนมากและเป็นที่ยอมรับของชุมชน

วัฒนธรรมการแต่งกายแบบเดิมยังคงมีอยู่ในวัยผู้สูงอายุ เช่น หากอยู่บ้านจะใส่ผ้าถุงและเสื้อคอกระเช้า หากออกไปข้างนอกจะใส่เสื้อคลุมแขนสั้นมีกระดุมและกางเกงขายาวแทน วัยรุ่นมีการแต่งตัวที่ทันสมัยตามกระแสสังคมในปัจจุบัน เช่น การใส่เสื้อผ้าที่ตามแฟชั่นหรือที่คนในช่วงวัยเดียวกันนิยมใส่ วัยทำงานจะแต่งตัวตามตำแหน่งหน้าที่การงานของตนเอง เช่น คนทำเกษตรกรรมยังมีการแต่งตัวที่ไม่ได้ต่างไปจากเดิม ทำงานราชการจะใส่ชุดราชการ ค้าขายจะใส่ชุดธรรมดาทั่วไปอาจจะใส่เสื้อยืดและกางเกง เป็นต้น

ความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนลดน้อยลง เนื่องจากมีคนต่างถิ่นเข้ามาในชุมชนเป็นจำนวนมากขึ้นส่งผลให้ไม่ได้รับความร่วมมือ เพราะต่างคนต่างใช้ชีวิตของตนเองไม่ได้รู้จักกันอย่างทั่วถึงเหมือนเมื่อก่อน คนที่เข้าร่วมงานประเพณีของชุมชนจะเป็นคนดั้งเดิมของพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ที่ยังคงอนุรักษ์ประเพณีให้คงอยู่และปฏิบัติต่อไป เช่น วันสงกรานต์ ส่วนประเพณีวิ่งควายชุมชนไม่มีการจัดแล้ว เนื่องจากสภาพพื้นที่ของชุมชนเปลี่ยนไปทำให้ไม่มีสถานที่จัดกิจกรรม คนต่างถิ่นที่อยู่ในชุมชนเมื่อถึงวันเทศกาลต่าง ๆ จะเริ่มกลับภูมิลำเนาไปเยี่ยมครอบครัว เมื่อถึงกำหนดกลับมาทำงานจึงจะกลับมาในชุมชนเพื่อทำงานในแหล่งนิคมอุตสาหกรรม

ชุมชนเปลี่ยนเป็นกิ่งเมืองกิ่งชนบทมากขึ้น ทำให้ปัจจุบันคนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่นที่เข้ามาทำงานทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือ ต่างคนต่างใช้ชีวิตของตนเอง ทำให้คนที่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นคนดั้งเดิมและลูกหลานที่อาศัยอยู่ชุมชนเป็นหลัก การนัดประชุมของชุมชนจะเป็นผู้ใหญ่บ้านกับคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นหลัก หากคนในชุมชนอยากจะเข้าร่วมก็สามารถเข้าร่วมได้ ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยชุมชนจึงสามารถทำให้ติดต่อหรือกระจายข่าวสารได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงง่าย ทำให้คนในชุมชนสามารถติดตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เวลาเมื่อเรื่องร้องเรียนจะสามารถติดต่อหน่วยงานของรัฐผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้หลายช่องทาง เช่น โทรศัพท์ เว็บไซต์ อีเมล เป็นต้น

คนในชุมชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากปัจจุบันชุมชนมีโรงเรียนประจำชุมชน คือ โรงเรียนชุมชนวัดหนองค้อ ที่ชาวบ้านสามารถให้ลูกหลานเข้าเรียนได้ เป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับคนในชุมชน ปัจจุบันส่งเสริมให้บุตรได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นจนมีจำนวนผู้จบระดับปริญญาตรีเพิ่มมากขึ้น คนในชุมชนเริ่มที่จะมีความรู้และการศึกษา เนื่องจากเห็นความสำคัญของการศึกษามากขึ้น คนที่เรียนจบชั้นประถมในอดีตมีการศึกษาต่อเพื่อจะได้ปรับวุฒิการศึกษาสูงขึ้น เช่น การศึกษานอกระบบ ศึกษาระดับมหาวิทยาลัย เป็นต้น

5.1.2.2 ด้านเศรษฐกิจ

ด้านการประกอบอาชีพ หลังจากมีนิคมอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งบริเวณรอบ ๆ ชุมชน เกิดความเจริญในชุมชนมากขึ้น เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรต่างถิ่นที่เข้ามาในชุมชนเพื่อทำงานในนิคมอุตสาหกรรม ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่มีฐานะหรือมีที่ดินจะทำห้องแถว บ้านเช่า อาคารพาณิชย์ และหมู่บ้านจัดสรร เพื่อให้คนต่างถิ่นที่เข้ามาทำงานในนิคมอุตสาหกรรมได้มาเช่าเพื่ออยู่อาศัย นอกจากนี้ได้เกิดอาชีพที่หลากหลายในชุมชน เช่น ร้านเสริมสวย ร้านรับส่งของพัสดุ ร้านขายยา ร้านซ่อมรถ เป็นต้น

รายได้จากการค้าขายดีขึ้น มีงานทำมากขึ้น สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ทำให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่สะดวกสบาย มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต เช่น การที่มีคนเข้ามาอาศัยในชุมชนมากขึ้นทำให้มีการจับจ่าย ซื้อของ ใช้บริการต่าง ๆ มากขึ้น ทำให้เกิดการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน แต่ส่วนของการทำเกษตรกรรมเริ่มมีรายได้น้อยลงต้องไปกู้เงินเพื่อมาใช้ในการทำเกษตรกรรม เนื่องจากกำไรที่ได้จากการขายผลผลิตต้องนำไปหักค่าใช้จ่าย เช่น ค่าปุ๋ย ค่าน้ำ ค่าแรงงาน ทำให้เงินที่ได้จากการเกษตรไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายหรือบริโภคของครัวเรือน

การมีวิถีชีวิตที่ค่อนข้างเร่งรีบ นิยมบริโภคอาหารตามสั่งหรือซื้ออาหารสำเร็จรูปเพื่อให้ประหยัดเวลามากขึ้น และปัจจุบันวัตถุดิบต่าง ๆ ราคาแพงขึ้นทำให้ซื้อไปทำอาหารรับประทานเองจะเสียค่าใช้จ่ายที่มากกว่า คนวัยทำงานจะซื้ออาหารรับประทานมากกว่าวัยอื่น เนื่องจากส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่เป็นครอบครัวเล็กทำให้ต้องประหยัดค่าใช้จ่าย ส่วนครอบครัวใหญ่จะซื้อวัตถุดิบมาทำอาหารรับประทานเอง เพราะมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นทำให้การซื้อวัตถุดิบมาทำคุ้มค่ากว่า ส่วนใหญ่ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนจะเป็นค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำ ประปา ค่าไฟฟ้า ค่าบริการโทรศัพท์ เป็นต้น การบริโภคหรือใช้จ่าย ชุมชนมีตลาดนัดทุกวันยกเว้นวันเสาร์ จะตั้งอยู่ในพื้นที่ของคนในชุมชนที่ให้เช่าเพื่อตั้งเป็นตลาด มีการเก็บค่าแผงเป็นรายอาทิตย์ โดยตลาดนัดวันจันทร์ถึงศุกร์เป็นตลาดนัดเย็น จะตั้งตลาดเวลา 16.00 – 19.00 น. ของ

ทุกวัน และตลาดนัดวันอาทิตย์เป็นตลาดนัดเช้าที่จัดขึ้นในวัด จะตั้งตลาด 05.00 – 11.00 น. คนในชุมชนส่วนใหญ่จะมาตลาดเพื่อจับจ่าย ซื้อของ และนิยมมาซื้อของที่ตลาด เพราะสินค้ามีราคาถูก มีร้านค้าขายสินค้าส่งที่สามารถซื้อของจำนวนมากในราคาถูก นอกจากนี้ยังมีร้านสะดวกซื้อ เช่น 7-11 โลตัส และซีเจ ทำให้ชาวบ้านได้เลือกใช้บริการสำหรับคนที่ต้องการความสะดวกสบายในการซื้อของหรือของที่ี่มีคุณภาพ

ในปัจจุบันชุมชนไม่มีการร่วมกลุ่มอาชีพ เนื่องจากคนในชุมชนที่เป็นวัยทำงานจะมีงานประจำ เช่น ทำงานบริษัท รับจ้าง โรงงานอุตสาหกรรม ค่าขาย และทำการเกษตร ทำให้ไม่มีเวลารวมกลุ่มอาชีพของชุมชน และผู้สูงอายุในชุมชนจะไม่ได้ทำงาน หรือทำอาชีพเสริม จะเป็นการอยู่บ้านเลี้ยงหลานหรือคอยดูแลบ้านเป็นส่วนใหญ่

5.1.3 ช่วงที่ 3 แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงหลังจากมีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งบริเวณรอบ ๆ พื้นที่ชุมชนในอนาคต

5.1.3.1 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

แนวโน้มอนาคตความสัมพันธ์ของครอบครัวในชุมชนหนองคือมีความห่างเหินกันมากขึ้น และมีครอบครัวขนาดเล็กลง ไม่ได้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันหรือแน่นแฟ้นเหมือนในอดีต สมาชิกในครอบครัวที่ย้ายออกจากบ้านเพื่อไปทำงานหรือย้ายถิ่นฐานไปสร้างครอบครัวของตนเองจะมีการกลับมาเยี่ยมครอบครัวตามโอกาสวันหยุดต่าง ๆ เท่านั้น ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะกลายเป็นห้องแถว อพาร์ทเมนท์ อาคารพาณิชย์ ทำให้ความเป็นชุมชนสมัยก่อนเริ่มหมดไปและทำให้พื้นที่บางส่วนของชุมชนกลายเป็นชุมชนแออัดมากขึ้น เนื่องจากคนต่างถิ่นที่เข้ามาเพิ่มขึ้น เพื่อทำงานในนิคมอุตสาหกรรมไม่มีที่อยู่อาศัย ทำให้ห้องแถว หอพัก มีจำนวนเพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการเรื่องอยู่อาศัยของคนมากขึ้น

การแต่งกายอาจจะไม่ได้แตกต่างไปจากปัจจุบันมากนัก ยังคงแต่งกายตามกระแสนิยมของสังคมที่รับเอาอิทธิพลการแต่งกายมาจากวัฒนธรรมต่าง ๆ ชาวบ้านมีการรับประทานอาหารที่หลากหลายขึ้นจากการนำค่านิยมภายนอกเข้ามา มีอาหารต่างประเทศเข้ามาในชุมชนมากขึ้น จากแรงงานต่างชาติที่เข้ามาทำงานและอาศัยอยู่ในชุมชนจำนวนมาก ทำให้คนในชุมชนได้รับประทานอาหารที่หลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้คนในชุมชนอาจจะเลิกทำเกษตรกรรมมากขึ้น เนื่องจากคนดั้งเดิมรุ่นปู่ย่าตายายทำไม่ไหวและลูกหลานไม่ได้สานต่ออาชีพเกษตรกรรม เพราะคนรุ่นหลังมีการศึกษามากขึ้น เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี มีงานและรายได้ที่มั่นคงเพื่อให้เพียงพอต่อการใช้จ่ายที่มากขึ้นของครัวเรือน

ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนยังสืบสานต่อกันไปเรื่อย ๆ แต่อาจจะได้รับความสนใจน้อยลง เพราะคนดั้งเดิมลดน้อยลง ทำให้วัฒนธรรมบางอย่างของชุมชนหายไปหรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ความปลอดภัยลดลง ต้องมีความระมัดระวังในการใช้ชีวิตมากขึ้น เนื่องจากจำนวนคนที่เพิ่มเข้ามาในชุมชนอย่างต่อเนื่องทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกลายเป็นแบบสังคมเมืองที่ต่างคนต่างอยู่ ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดตามมา เช่น การลักขโมย การพนัน เป็นต้น ในอนาคตชุมชนอาจมีช่องทางการกระจายข่าวสารและประชาสัมพันธ์มากขึ้น อาจจะมีช่องทางออนไลน์ของชุมชนไว้ใช้ในการติดต่อ เช่น มีเว็บไซต์ที่เอาไว้ประชาสัมพันธ์ข้อมูล กิจกรรม และข่าวสารต่าง ๆ ของชุมชนให้คนในชุมชนได้เข้ามาดูและรับรู้ข่าวสารได้อย่างทั่วถึง

5.1.3.2 ด้านเศรษฐกิจ

ครัวเรือนในชุมชนหนองคือมีความหลากหลายในการประกอบอาชีพมากขึ้น ทำให้การทำอาชีพเกษตรกรรมลดลง เช่น การรับจ้างทั้งในและนอกชุมชน การทำธุรกิจส่วนตัว และการบริการต่าง ๆ ทำให้มีรายได้หลักและเสริมเกิดขึ้นจากการเป็นชุมชนที่อยู่บริเวณนิคมอุตสาหกรรม ด้วยมีผู้คนจำนวนมากหลั่งไหลเข้ามาทำให้ชาวบ้านมีช่องทางประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้มีนายทุนเข้ามา มีบทบาทในชุมชนมากขึ้น บางครอบครัวต้องส่งลูกหลานเรียนในระดับที่สูง ทำให้ต้องมีรายได้ประจำและมั่นคง ซึ่งต้องมีการปรับตัวทางเศรษฐกิจอย่างมาก เนื่องมาจากในยุคปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจมีลักษณะแปรปรวนขึ้นและลงตลอดเวลา ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว อาจส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งภายในครอบครัวได้ เนื่องจากปัญหาและความเครียดทางด้านเศรษฐกิจ จากการที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามา มีบทบาทมากขึ้นทำให้เกิดค่าใช้จ่ายที่มากขึ้นจากความต้องการความสะดวกสบายของคนในชุมชน ในการใช้จ่ายเพียงแค่อินเทอร์เน็ตก็สามารถซื้อของได้อย่างอิสระ เช่น ซื้อของออนไลน์ บริการเดลิเวอรี่ที่สามารถเข้าถึงชุมชนได้มากขึ้น

แหล่งซื้อขายหรือตลาดในชุมชนจะขยายใหญ่ให้ขึ้น มีร้านค้าหรือการบริการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เพื่อรองรับกับจำนวนประชากรที่เข้ามาในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนในชุมชนมีทางเลือกในการใช้บริการและเข้าถึงง่ายมากขึ้นตามไปด้วย จากการที่คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่นและคนดั้งเดิมเริ่มน้อยลงหรือย้ายถิ่นฐานออกไปที่อื่น ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี พูดคุยกันหรือไปมาหาสู่กันทำให้การร่วมกิจกรรมของชุมชนทำให้การรวมกลุ่มอาชีพเป็นไปขึ้นได้ยาก

5.2 การปรับตัวของครัวเรือนดั้งเดิมจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ส่งผลต่อวิถีชีวิตครัวเรือนดั้งเดิม ของชุมชนหนองค้อ ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลจากการมีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในชุมชน ได้ส่งผลต่อวิถีชีวิตครัวเรือนดั้งเดิม จนทำให้ชุมชนได้มีการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีรายละเอียดผลการศึกษาดังนี้

5.2.1 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

จากสภาพชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลจากการมีนิคมอุตสาหกรรมเข้ามาจัดตั้งในพื้นที่ของชุมชน ทำให้คนในชุมชนที่อยู่เดิมต้องมีการปรับตัวอย่างมาก เป็นการปรับตัวทั้งแบบค่อยเป็นค่อยไป และแบบรวดเร็ว ตามความพร้อมและกำลังความสามารถของแต่ละครอบครัว โดยสมาชิกในครอบครัวมีการปรับตัวเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว มีการย้ายออกจากบ้านเพื่อไปสร้างครอบครัวของตนเอง ทำให้ครอบครัวมีจำนวนสมาชิกน้อยลงตามมา

การสร้างบ้านเรือนของคนในชุมชน ในส่วนของบ้านอยู่อาศัยมีปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงตามค่านิยมของยุคสมัย โดยบ้านเก่าส่วนใหญ่ในชุมชนได้เปลี่ยนไปเกือบทั้งหมด และได้มีการปรับปรุงบ้านด้วยการเปลี่ยนแปลงวัสดุของบ้านจากเดิมเพื่อซ่อมแซมบ้านให้แข็งแรงและทันสมัยให้สะดวกในการอยู่อาศัยมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการสร้างบ้านใหม่ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะอาคาร 3-4 ชั้น เพื่อสามารถให้คนเช่าอาศัยอยู่ในจำนวนมาก ซึ่งเป็นทั้งอยู่อาศัยด้วย และสร้างไว้เพื่อให้คนเช่าอาศัยโดยเฉพาะ

การจัดการที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย มีการปรับตัวด้านพื้นที่ ด้วยการดัดแปลงเปลี่ยนที่อยู่อาศัย ให้เป็นบ้านเช่า หอพัก อพาร์ทเมนท์ ลานจอดรถ และมีการใช้พื้นที่ของตนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด บางบ้านใช้เป็นที่พักผ่อนตากอากาศ บางบ้านใช้เป็นที่พักบริการ เช่น ร้านอาหาร ร้านตัดผม ร้านค้า และด้วยสภาพบริเวณบ้านและชุมชนที่มีความแออัด คนในชุมชนจึงปรับตัวใช้ชีวิตและมีความเป็นอยู่สามารถอยู่อาศัยร่วมกับคนต่างถิ่นต่างวัฒนธรรมที่มาอยู่อาศัยในชุมชนได้

คนในชุมชนยังมีการปรับตัวตามกระแสของสังคมสมัยใหม่ วัยรุ่นมีการแต่งตัวตามแฟชั่นตามความนิยมหรือมีการปรับให้เหมาะสมกับตนเอง สถานที่ กาลเทศะ และสามารถหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดทั่วไป ส่วนผู้สูงอายุมีการแต่งตัวที่เรียบง่ายใส่เสื้อผ้าคล้ายเดิมไม่ได้แต่งตามแฟชั่นสมัยใหม่ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมารับประทานอาหารและเลือกรับประทานอาหารที่หลากหลายมากขึ้น เช่น อาหารต่างถิ่นหรืออาหารต่างประเทศ โดยจะซื้อตามร้านอาหารต่าง ๆ มีบางครอบครัวถ้ามีสมาชิกในครอบครัวเป็นคนต่างถิ่นก็จะมีการทำกินเองบ้าง

นอกจากนี้ในปัจจุบันคนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการเรียนมากขึ้น มีการปรับตัวตามค่านิยมและความพร้อมของกำลังทรัพย์ สนับสนุนให้รุ่นใหม ๆ ได้รับความศึกษาและมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีงานที่มั่นคงทำจะได้ไม่ต้องลำบากทำงานเป็นผู้ใช้แรงงาน บางครัวเรือนให้ลูกหลานเรียนภาษาต่างประเทศเสริมหรือส่งไปเรียนต่างประเทศ เพราะเห็นถึงความสำคัญของภาษาว่าในปัจจุบันหากได้ภาษาจะทำให้มีโอกาสในชีวิตมากขึ้น

ชุมชนยังมีการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมอยู่ แต่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมเปลี่ยนไปตามยุคสมัย โดยการปรับเปลี่ยนให้มีความทันสมัยมากขึ้น แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของประเพณีไว้ เพื่อตอบสนองต้องการของคนสมัยใหม่หรือวิถีชีวิตในปัจจุบันของคนในชุมชนมากขึ้น เช่น งานออกพรรษา มีการปรับเพิ่มกิจกรรมงานให้เยอะขึ้น เช่น มีเวทีรำวง จับฉลากสอยดาว การแสดงลิเก หรือประกวดร้องเพลง เพื่อดึงดูดให้คนในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียงเข้ามาทำบุญมากขึ้น หากคนมาจำนวนมากจะทำให้วัดยังคงจัดงานได้ในทุกปี

ในชุมชนหนองค้อปัจจุบันมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปอยู่กันแบบต่างคนต่างอยู่ การแบ่งปันน้อยลง การร่วมมือของคนในชุมชนลดลง เนื่องจากคนดั้งเดิมในชุมชนลดน้อยลงและคนต่างถิ่นเพิ่มมากขึ้น ทำให้การทำกิจกรรมของชุมชนไม่ได้รับความร่วมมือ ทำให้ไม่ค่อยมีการปรับตัวในเรื่องของการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน แต่ในด้านการสื่อสารชุมชนมีการปรับตัวนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตมากขึ้น สามารถส่งข้อมูลหรือช่วยกันกระจายข่าวสารที่จำเป็นให้คนในชุมชนได้รู้ โดยเฉพาะวัยทำงานและวัยรุ่นที่เข้าถึงเทคโนโลยีมากขึ้น การที่นำเทคโนโลยีหรือสื่อที่ทันสมัยเข้ามาใช้จะทำให้สารที่ได้รับกระจายทั่วถึง เข้าใจตรงกัน ทันต่อข่าวสาร และเหตุการณ์บ้านเมือง เช่น สถานการณ์โควิด-19 มีการติดตามข่าวสารผ่านทางโทรทัศน์ หรือโทรศัพท์ มีสื่อติดตามสถานที่สำคัญ ๆ ของชุมชน เช่น ตลาด วัด สถานีนามัย โรงเรียน ฯลฯ เป็นต้น

5.2.2 ด้านเศรษฐกิจ

คนในชุมชนมีการปรับตัวในการประกอบอาชีพ และสร้างรายได้ เมื่อนิคมอุตสาหกรรมเข้ามาก่อตั้งในพื้นที่ จึงทำให้ชาวบ้านเกิดการยอมรับและสามารถปรับตัวเข้าสู่ความเจริญและความทันสมัย เกษตรกรในชุมชนไม่ได้ทำการเกษตรเป็นหลักอย่างเดียวแล้วแต่มีการเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นควบคู่ไปด้วย เช่น การเปิดร้านอาหารตามสั่ง ร้านอาหาร น้ำ ร้านซักรีด หรืออาชีพบริการต่าง ๆ เช่น หอพัก บ้านเช่า ห้องแถว ฯลฯ เป็นต้น รายได้ของคนในชุมชนบางครอบครัวมีฐานะดีขึ้นจากการขายที่ดินทางการเกษตรและเปลี่ยนจากการเกษตรมาเป็นอาชีพให้บริการ หรือเป็นผู้ประกอบการต่าง ๆ เพื่อรองรับแรงงานจำนวนมากที่เข้ามาทำงานในนิคมอุตสาหกรรม คนรุ่นใหม่ในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานในโรงงาน เนื่องจากจะได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ทำให้หาอาชีพที่มั่นคงและรายได้ที่มากกว่าการทำงานโรงงาน

จากโอกาสของมีคนมาอยู่ในชุมชนมากขึ้น การทำการเกษตรในชุมชนได้มีการปรับตัวเรื่องการปลูกพืช นอกจากการปลูกมันสำปะหลัง มีการปลูกพืชผักที่ได้ผลผลิตเร็วและใช้เวลาไม่นานในการเก็บผลผลิตเพื่อนำไปขายที่ตลาดนัดวันอาทิตย์ของชุมชนเป็นรายได้เสริมในครัวเรือน เป็นต้น

คนในชุมชนเกิดการปรับตัวในด้านการใช้จ่าย เนื่องจากค่าครองชีพที่สูงขึ้นทั้งสินค้าและบริการ ทำให้ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจที่ไม่ค่อยดี ทำให้ชาวบ้านต้องประหยัด ลดการใช้จ่ายที่เกินความจำเป็น และพึ่งพาตนเองมากขึ้น มีการทำอาหารรับประทานเองมากขึ้น ด้วยการซื้อวัตถุดิบจากตลาดนัดในชุมชน หรือซื้ออาหารสำเร็จรูปในตลาดมารับประทานอยู่บ้าง ซึ่งราคาขายในตลาดจะมีราคาถูกกว่าตามร้านอาหารที่ขายในชุมชน ส่วนอาหารแห้งหรือของใช้ต่างๆ จะซื้อจากร้านขายสินค้าส่งแทนร้านค้าปลีก ฯลฯ จะซื้อจำนวนมากจะได้ราคาที่ถูกลงกว่าซื้อแบบแบ่งขายตามร้านค้าทั่วไป และจะเน้นสินค้าลดราคา และมีของแถม จะรู้สึกถึงความคุ้มค่าอย่างมาก เป็นต้น

ตลาดนัดในชุมชน ที่มีจัดทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้าแม่ค้าจากข้างนอกมาตั้งแผงขายของให้กับคนในชุมชนได้จับจ่ายใช้สอย ส่วนตลาดนัดวันอาทิตย์ซึ่งเป็นตลาดนัดใหญ่ที่คนจากทั้งในชุมชนและนอกชุมชนเข้ามาใช้จ่ายซื้อของ โดยจะมีคนในชุมชนบางส่วนนำผลผลิตที่ได้จากการปลูกผักไปขาย หรืออาจจะนำผลผลิตที่ได้มาขายส่งให้กับพ่อค้าแม่ค้าที่ตลาดแทน เช่น กะเพรา พริก มะนาว โหระพา พลู กล้วย ขนุน มะม่วง ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งเป็นการหารายได้เสริมอีกอย่างหนึ่งของชาวบ้านในชุมชน

จากรายจ่ายที่เพิ่มมากขึ้น คนในชุมชนส่วนใหญ่จะไม่สามารถออมเงินได้ แต่บางส่วนได้พยายามออมเงินเท่าที่พอสะสมได้ ทั้งออมเงินเก็บไว้ที่บ้าน และฝากธนาคาร เพื่อมีไว้สำรองใช้จ่ายยามจำเป็น หากเป็นกลุ่มผู้สูงอายุออมเงินไว้เพื่อเป็นค่ารักษาพยาบาลเพื่อไม่ให้เป็นการภาระของลูกหลาน ครอบครัวออมเงินไว้ส่งลูกเรียนหนังสือและออมเงินเป็นเงินส่วนกลางของครอบครัวเมื่อถึงเวลาที่จำเป็นจึงจะนำมาใช้ และวัยทำงานออมเงินไว้เพื่อใช้ตอนเกษียณและใช้จ่ายในอนาคต เช่น ค่ากินอยู่ ค่าเดินทาง ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการเที่ยวพักผ่อน และค่าใช้จ่ายทั่วไป ส่วนของความจำเป็นในการกู้ยืมเงิน คนในชุมชนหากเป็นเกษตรกรจะทำการกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เพื่อเป็นทุนและค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรกรรม ส่วนคนทำงานทั่วไปจะกู้ยืมจากธนาคารเพื่อลงทุนเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ เช่น อาคารพาณิชย์ หอพัก บ้านจัดสรร ฯลฯ เป็นต้น

การรวมกลุ่มอาชีพของชาวบ้านในชุมชนไม่ได้มีการปรับตัวเกี่ยวกับการรวมกลุ่มอาชีพของชุมชนมากนัก จากที่เคยมีการรวมกลุ่มอาชีพ คือ สัมมาชีพชุมชน ที่จัดตั้งเมื่อ พ.ศ.2562 มีสมาชิก 15 คน โดยสมาชิกจะช่วยกันดูแลกิจกรรมของกลุ่ม เช่น การหาวัตถุดิบ การออกพื้นที่ขาย ผลผลิตภัณฑ์ การโปรโมท และการประชาสัมพันธ์กลุ่มสัมมาชีพ ปัจจุบัน

ยังคงมีกลุ่มสัมมาชีพอยู่แต่ไม่มีการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มแล้ว เนื่องด้วยสมาชิกทั้ง 15 คน ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักของตนเอง เช่น เปิดร้านขายของ ช่างตัดผ้า ทำขนมขาย และทำงานบริษัท เป็นต้น ทำให้เวลาว่างไม่ตรงกันและไม่สะดวกทำให้ต้องหยุดการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ซึ่งทำให้การรวมกลุ่มอาชีพเป็นเรื่องที่ยากในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มต่อไปได้

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า จากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตครัวเรือนดั้งเดิมของชุมชนหนองค้อ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ โดยทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านครอบครัวมีความเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น มีสมาชิกน้อยลง และย้ายถิ่นฐานสร้างครอบครัวของตนเอง ด้านบ้านเรือนที่อยู่อาศัยมีการปรับเปลี่ยนวัสดุบ้านให้มีความแข็งแรง คงทน และทันสมัยมากขึ้น ด้านการแต่งกายมีการแต่งตัวตามค่านิยมยุคสมัยนั้น ๆ โดยแต่งตามโอกาส ความเหมาะสม และความสะอาด ด้านอาหารมีการทานอาหารจานด่วนหรือสำเร็จรูปมากขึ้นเพราะสะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลา และราคาถูก ด้านการศึกษาเห็นถึงความสำคัญของการศึกษามากขึ้นทำให้ลูกหลานได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ด้านประเพณีมีการอนุรักษ์และสืบสานต่อไป แต่บางประเพณี คือ ประเพณีวิ่งควาย ชุมชนไม่ได้มีการจัดกิจกรรมแล้วเนื่องจากไม่มีสถานที่ในการจัดงาน ด้านการรวมกลุ่มสังคมเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ ไม่ได้มีการสานสัมพันธ์มากนัก ด้านการสื่อสารชุมชนมีความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีเข้ามาทำให้ในปัจจุบันสามารถสื่อสารกันได้ง่ายและรวดเร็ว และทางเศรษฐกิจ มีการประกอบอาชีพที่เปลี่ยนไปจากเดิม มีรายได้การเกษตรน้อยลงไม่เพียงพอ การค้าขายดีขึ้น มีงานทำมากขึ้น สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ชุมชนมีร้านค้าและบริการให้คนในชุมชนได้เลือกใช้บริการได้สะดวกขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโกวิทย์ พวงงาม (2553 อ้างถึงใน ญัฐวุฒิ ทรัพย์อุบลัมภ์, 2558) กล่าวว่า ชุมชนและท้องถิ่นมีสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้การดำรงชีวิตก็เปลี่ยนไปเพื่อให้เข้ากับสภาวะใหม่ที่เกิดขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นอาจดีขึ้นหรือแย่ลงก็ได้ ดังนั้นการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงของชุมชนจำเป็นต้องทำความเข้าใจความหมายของการเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นนั้นไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเสมอไป ในทางสังคมวิทยาถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมซึ่งต้องอาศัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นและมีการสังสรรค์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านความสัมพันธ์ของคนก็คือที่มาของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม จากการศึกษาที่เปลี่ยนไปทำให้ชุมชนหนองค้อมีความหลากหลายในการประกอบอาชีพมากขึ้น เช่น การรับจ้างทั้งในและนอกชุมชน การทำธุรกิจส่วนตัว และการบริการต่าง ๆ ทำให้มีรายได้หลักและเสริมเกิดขึ้นจากการเป็นชุมชนที่อยู่บริเวณนิคมอุตสาหกรรม ด้วยมีผู้คนจำนวนมากหลั่งไหลเข้ามาทำให้ชาวบ้านมีช่องทางประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีพัทธ์ ปันน้อย สมหมาย แจ่มกระจ่าง และศรีวรรณ ยอดนิล (2558) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทเป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท อาชีพเปลี่ยนแปลงจากเกษตรกรรมเป็นรับจ้างในภาคอุตสาหกรรม ประชาชนบางส่วนมีพื้นที่เพื่ออยู่อาศัยอย่างเดียวไม่มีพื้นที่ทำการเกษตร มีลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว มีการเปลี่ยนแปลงด้านการตั้งถิ่นฐาน การสัญจร การศึกษา ความสัมพันธ์ ประเพณีและวัฒนธรรม และวิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

จากการปรับตัวของครัวเรือนจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนหนองค้อ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยครัวเรือนดั้งเดิมมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตปรับตัวในด้านต่าง ๆ ตามสภาพสังคมของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นคนในชุมชนต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในขณะนั้น ๆ เพื่อสามารถให้ดำเนินชีวิตได้ต่อไปอย่างมีความสุขและราบรื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy's Adaptation Model : อ้างอิงจาก Roy & Andrews, (1999), The Roy's Adaptation Model, Stamford: Appleton & Lange) กล่าวถึง การปรับตัวและการให้ความช่วยเหลือบุคคลที่มีปัญหาในการปรับตัวเมื่อมีเหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงเข้ามาในชีวิตโดยกาปรับตัว เป็นกระบวนการและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลมี ความคิดและความรู้สึก จากการใช้ความตระหนักรู้ทางปัญญา และการสร้างสรรค์ในการบูรณาการระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมให้กลมกลืน รอยใช้แนวคิดจากทฤษฎีระบบมาอธิบายระบบการปรับตัวของบุคคลว่าบุคคลเป็นเหมือนระบบการปรับตัวที่มีความเป็นองค์รวม และเป็นระบบเปิดประกอบด้วยสิ่งนำเข้า กระบวนการเผชิญปัญหา

สิ่งนำออก และกระบวนการป้อนกลับ แต่ส่วนนี้จะทำงานสัมพันธ์กันเป็นหนึ่งเดียว โดยเมื่อสิ่งเร้าที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและ ภายในผ่านเข้าสู่ระบบการปรับตัวจะกระตุ้น ให้บุคคลมีการปรับตัวตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ สิริโรจน์ (2557) กล่าวว่า เมื่อความต้องการของบุคคลไม่สามารถตอบสนองได้ทั้งหมด บุคคลจึงต้องเผชิญปัญหาและเกิดความไม่สบายใจ จนกลายเป็นความเครียด ความไม่สบายใจ ความขัดแย้งในใจ จึงเป็นสาเหตุให้บุคคลนั้นต้องอาศัยการปรับตัว เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการดำเนินชีวิต โดยลักษณะการปรับตัวของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ สภาพแวดล้อม หรือสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ จึงทำให้บุคคลเกิดการปรับปรุงพฤติกรรมของตน เรียกว่า การปรับตัว โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ ปรับตัวเพื่อเอาชนะสิ่งแวดล้อมหรือปัญหาเพื่อถ่วงดุลสิ่งที่ตนเองยังขาดอยู่ และปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือปัญหาเมื่อไม่สามารถเอาชนะได้ จึงปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและปัญหานั้นเพื่อรักษาสมดุลไว้

7. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

7.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ของชาวบ้านชุมชนหนองค้อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้จากกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลง เช่น การหาอาชีพเสริมรองรับปัญหาการว่างงานที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตจากการแย่งงานกันทำของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ครัวเรือนมีรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย มีเงินออมไว้ใช้ในยามจำเป็น
2. ควรมีการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาชุมชนหนองค้อในพื้นที่โดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหนองค้อเพื่อพัฒนาให้เหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนไปของชุมชนหนองค้อ

7.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลกระทบของชุมชนที่เกิดจากการย้ายถิ่นของแรงงานที่เข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนหนองค้อ
2. ควรศึกษาการส่งเสริมอาชีพเสริมของชุมชนที่เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในอนาคต เพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในเรื่องของการประกอบอาชีพและรายได้

8. บรรณานุกรม

- ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปถัมภ์. (2558). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. เข้าถึงเมื่อ 14 กันยายน 2564. เข้าถึงจาก <http://www.epub.rbru.ac.th/showepub.php?theid=158&group=21&depid=4>
- ศรีพิภตร บัณฑิตน้อย ดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง และดร.ศรีวรรณ ยอดนิล. (2558). “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนเขตพื้นที่สีเขียว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.” *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการการศึกษา และการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (ม.ป.ป.). *สังคมและวัฒนธรรมไทย*. เข้าถึงเมื่อ 26 สิงหาคม 2564, เข้าถึงได้จาก <https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=16&chap=5&page=t16-5-infodetail05.html>
- สิริโรจน์ สกฤษณะมรรคา. (2557). “การปรับตัวของพนักงานต่างชาติต่อบริบทการทำงานแบบไทย กรณีศึกษาพนักงานต่างชาติที่ทำงานในบริษัทโตโยต้ามอเตอร์เอเชียแปซิฟิก-วิศวกรรมการผลิต จำกัด.” *ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเนชั่น*
- Plookpedia. (2560). **การเปลี่ยนแปลง**. เข้าถึงเมื่อ 27 สิงหาคม 2564. เข้าถึงได้จาก <https://www.trueplookpanya.com/blog/content/59153>